

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Cooperatio famuli cum domino, & similium, num. 18.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

*Cooperatio famuli cum domino, &
similium.*

18. Ipsa communis famulatus [& obsequij ratio est nō proportionata causa, cur excusat famulus, filius, uno verbo, subditus, sequentia opera ex se indifferentia faciens: Primo, si jussu heri usurarij pecuniam numeret, deferat, recipiat, referat mere in libros: sed de his fusè mox à num. 42. Secundo, si ejusdem jussu, quem scit ire ad adulterandum, sternat equum; ipsum merè comitetur, mercque exspectet ante fores (merè, inquam, hoc est, non ut custodiat, animosiorēque ad peccādūm reddat) sternat lectum, cibos condit, ministretque concubinæ, eandemque merè associet, ducendo ad locum, ubi dominus peccatorus est, januamque aperiat eidem ingressuræ: Tertio, si ornet suam heram meretricem, si deferat scripta, & internuncia solius urbanitatis plena, si deferat munuscula & esculenta, præstetque alia officia, quæ aliis famulis & quæ præstaret.

u. Sanc. l. c. n. 12.

Dixi (solius urbanitatis) nam si contineant turpia & amatoria, vel directe ad peccatum provocantia, ut item si contineant claram provocationem ad duelum, nulla erit excusatio: nam hæc sunt intrinsecè mala, ex Sanchez, x quamvis Castropalaus & hæc lice, ex aliqua urgentissima causa, dubitative doceat. Quod si famulus ignoret, quid in eo scripto lateat, siquidem est certus de turpitudine amoris domini, vel personæ, inter quas inter-

currunt illa scripta, sunt valde suspecta, nunquam licere deferre, sentit ibidem Sanchez, quia debet servus ex communiter contingentibus præsumere, ea esse amatoria & mala; benignius tamen etiam in hoc loquitur Castropalaus b cum Rebello; eam enī delationem ex aliqua urgentissima causa, puta, mortis, vel similis gravis mali avertendi, uterque concedit.

*x Sanch. n. 26. a Castrop. t. 1. tr. 6.
d. 6. p. 11. nu. 7. b Castrop. ibid. citans
Rebell.*

18. Præterea subditus non ex sola famulatus ratione, sed metu notabilis detrimenti (quale esset, si quis timeret, ne dominum hunc deferens, cogatur alium cum sua molestia & damno querere, ne à domino male tractetur, ne toruis oculis aspiciatur, ne à domo cum suo detimento expellatur) subditus, inquam, excusabitur, si referat adulteræ, vel iniurico, ut tali hora ad domum heri, vel ad conditum locum accedat, sed ne dicat, ut accedat ad peccandum, vel ad pugnandum in duello (hæc enim sunt intrinsecè mala) si jussu heri insequatur puellam, visurus, vel requisitus, ubi ea habitet, & nihil aliud; si jussu ejusdem non aperiat modo januam, sed doceat, ubi herus sit; si dominum adjuvet ad ascendendum per fenestram, quod ingrediatur in locum, ubi peccaturus sit. Hæc enim & similia cum sint aliquanto propinquiora peccato abutentis, indigent causa aliquanto graviore, quam sit ratio famulatus; & ea, quæ dicta est, sufficiens satis superque censemur. Si famulus ad duelum associet dominum, vel

eundem

LIBER Quintus.

32

eundem fornicantem custodiat ante
fores, ut in utroque peccato animosior
sit, clare peccabit, & ut modo innui-
mus; quia finis est pravus: at si mate-
rialiter associet, custodiatur, idest, ut
dominum suum non dereliquerat, li-
cet videat, eum uti hac associatione, ut
animosior fiat ad peccandum, excusa-
ri quidem potest, sed non sufficit ra-
tio sola famulatus, nec notabile illud
nocumentum, quod diximus initio
hujus numeri, sed maximum debet
esse, quia custodia illa animosorem
dominum reddens, valde propinquum
est peccato; multo magis id dico de as-
sociatione eadem materiali ad duel-
lum, deque omni cooperatione, qua
quis utatur ad occidendum, quia ma-
jorem caussam requiri, supra diximus,
quando culpa abutentis est contra ju-
stitiam.

c Sanc. l. c. nu. 37.

20. Quæsitum semel fuit, an si ami-
cus meus velit, ut ego feram munu-
scula & similia, turpis scilicet amoris
incitamenta, quæ ipse mittit ad suam
concubinam, possim ego sine peccato
deferre? Responsio fuit absolute ne-
gativa; quia ex una parte hæc actio,
licet alias indifferens, est conjuncta
cum peccato amici, ejusque concubina;
& ex alia parte non adest caussa
excusans, ducta ex famulatu, vel ex
alio detrimento, ut supponimus; nec
enim, si adest quidam modicus rubor,
videtur esse regulariter tanti momenti,
ut satis excusat. Fateor tamen, si tibi
magni sit ejusmodi amicitia, ac verè
nim, eam amittere, excusari te pos-
se, quia tunc notabilis nocumenti ju-

stus metus accedit. Simile quid erit
si à te amicus perit, ut cubiculum ei
accommodes, in quo scis, eum forni-
caturum, nisi enim notabilis necessi-
tas te excuset, peccabis, & si illi mo-
rem geras; & notabiliorem quidem
posco, si in tuo cubiculo securius &
confidentius sit amicus peccaturus, ob-
rationem modo dictam in associati-
one; atque eodem modo philosophare
in cæteris similibus, ubi ratio famula-
tus & obsequij non invenitur.

c Sanc. l. c. nu. 37.

11. Occasione famuli illud de do-
minis adverto, nam si dominus non
eiciat servum, habentem extra do-
mum domini concubinam, seu uni-
versum servum malum, vel si non
subtrahat aliquid ex necessarijs, quan-
do probabiliter creditur servus ex tali
ejectione, vel subtractione ad sanam
mentem redditurus, peccaturum mor-
taliter: Quod si verisimile esset, domo
expulsum deteriore futurum, (ut
certe facile præsumi posset) liceret,
domi retinere, dummodo non sit fa-
miliæ perniciosus. d Ratio est, quia
in priore casu videtur peccato servi fa-
vere, non item in posteriore. Addit
Trullench, e citans Azorium f aliam
excusationem, si nimis ex expul-
sione notabile damnum domino fe-
quatur, eo quod sit famulatu debito
& necessario caritatus, vel pretium
servi, vel ipsum servum amillurus.

d lege Silv. verbo, Dominum §.7. Na-
varr. in summa c. 14. nu. 22. e Trul-
lenc. l. 4. in Dec. c. 1. d. 6. n. 2. f A-
zor. p. 2. lib. 2. c. 39. vide Navar. c. 14.
nu. 21. cit.

xx. Quod

22. Quod dictum est de domino, intellige multo magis dicta esse de parente, respectu filij. Quare sicut aliquando excuso parentes, fratresque maiores, quando actu filios, fratresque non expellunt, quia deteriores extra dominum verisimiliter evadent, & quia dedecus est familiae, extra majorum curam in alterius dominibus illos agere; ita eosdem graviter accusare debeo, si continua remedia, quæ moriter possunt, ad curandos eos, qui sub ipsorum cura sunt, nequaquam adhident.

Foveret etiam peccatum dominus (multo magis pater, respectu filij) si servum, ejusque amasiam domi retineret: nam sic dominus receptaret peccantes. Inquires: Poteritne hic heretus exculari nunc ex eo capite, qui alios servos, vel servas invenire facile non potest, qui perinde ac illi naviter famulentur? Respondeo, non possum excusare; nam in hoc casu non solum est servus malus, ut numero præcedente, sed est securius peccans, & commodius. Idem dico, quoad filium volentem domi parentum retinere amasiam. Quid de scandalo? Quid de periculo contagij totius familiae? A page. ejusmodi luenit.

Cooperatio cum amasia, ubi plura de puella honesta.

23. Licet g. euilibet, Iudicis concubinae minera tradere, atque ab eadem petere, ut intercedat pro ipso apud Iudicem, quando ejus intercessio sperat, ut justam sententiam de re aliquis momenti Iudex pro ipso fer-

rat, nec alia via se offert, quia possit e-justmodi sententiam obtinere. Ratio est, quia id potest puella obtinere, sine exercitio, vel incremento turpis amoris; quare actio est ex se indifferens, & ex alia parte expectatio sententiae dat sufficientem caussam.

g. *Castrop. loc. c. p. 15. Hurtadus apud Dianam p. 5. tr. 8. ref. 34. contra Sane. ab iisdem cit.*

24. Quid de puella adeunte judicem pro sua causa, vel de eadem vocante Medicum pro sua curatione, vel de homine indigente assistentia formanæ pro sua infirmitate, peccabuntne hi hac facientes, quando sine gravi incommodo ea omittere non possunt, & nihilominus sciunt, Iudicem, Medicum, & feminant his occasionibus turpiter labi? Respondeo: Præscindendo ab alio inconvenienti, puto, posse, h. necessitate nimisrum gravi & proportionata eos excusante: id quod patet ex dictis.

h. *Hurtad. de Mendoz a 2. 2. d. 173. sec. 12. §. 148. Dian. p. 5. tr. 7. ref. 20.*

25. Si puella (ut id semel hac occasione dicam) advertat, se ab alio libidinosè tangi, quando factus sunt impudici seu libidinosi (qui sint hi, dicunt pluribus inferius i.) non potest licite permittere, se tangi: nam concurreter ad actum intrinsecè & mortaliiter malum. Si vero sint pudici ex se, & honesti, quale esse solet castum osculum ex more patriæ, vel tactus manus in castis choreis &c. distinguendum est. Si enim fiant in publico, licet eos permittit puella, quia, in reper se non mala, adeat excusatio sufficiens, ne scilicet in suspicionem mali-

